

ПУСТОЛОВИНА КОЈА ХОЋЕ ДА ПРЕВАЗИЋЕ ЖИВОТ

Ласло Блашковић „Прасвршетак“, Архипелаг, 2016.

Добра поезија увек има шта да каже, увек и каже и више него што мислимо да може или очекујемо од ње. Само још треба да јој се обратимо или вратимо. Поезија Ласла Блашковића одавно много тога говори, иако се чини, и од тога бих почео ову причу о песми, да цитирам аутора о чијој је књизи реч, да сам песник не верује, или благо сумња, у самоироничном отклону, у подразумевану моћ поезије у песми вишезначног наслова: *Тренутак у коме људи немају шта да кажу једни другима*. Рекло би се да је благо иронична већ и сама реч *тренутак*, јер заиста људи све мање говоре једни другима, а трен је све дужи, заправо је синоним за доба. Ако ову песму схватимо и као мали ламент над статусом поезије, а још пре као слику тренутка који безнадежно траје, а у њему опстаје и све оно што људе одмиче од суштине бића, можемо рећи понешто и о средствима којима песник дочарава слику доба. Или, можда је боље рећи, времена испражњености, али не још, на срећу, елементарног времена за које не бисмо знали, да није омеђено са она два основна датума: оним који нам је уписан у крштеници, и завршним пред којим су увек страх и ужас празнине, како вели песник у маркантној песми *Horror vacui*.

Поезија Ласла Блашковића у књизи *Прасвршетак* је у знаку одмака од нареченог ужаса, у знаку сећања на покушаје да се живот испуни. Песник пева о времену. А

како то чини, чиме, да се вратимо поменутиим средствима. На примеру изврсне песме *Баба, идиот* можемо донекле проникнути у песнички поступак Ласла Блашковића. Пошавши од конкретног исказа о томе да *никада нисмо имали камеру у кући*, песник непретенциозно износи анегдоту о баби која је дала да се на основу неке готово неразговетне фотографије наслика портрет кћерке. Песма шири асоцијативно поље, дотиче се сликара Божидача Јакца и идеолошких ретуширања стварности, кривуда у хуморним меандрирањима, враћа се стварности и актуелним сеобама народа, без патоса оживљава детаље из песниковог детињства, дотиче судбину Цигана који су продавали играчке и тричарије на новосадским пијацима и улицама, нудили други, бољи свет, а све време је у песми говор о времену, о потреби да буде другачије. Да би такво остало у сећању. Јер, празнина се не памти, она је увек ту. Разговетно водећи песму ка неочекиваном, а ваљда једино могућем, хуморно инфантилном крају, који је опет и вера у оно друго време, након земног, песник у своју ненаметљиву наравицу уплиће надреалистичке просеве и игриве лудистичке нити, упошљавајући у том простору између стварносних слика и слика сећања и своју ерудицију и свој интелектуални ангажман и занатску навршеност и мајсторство. При томе непрестано активирајући значењске потенцијале. А све, рекосмо, разговетно, без околишења и херметичности од које одавно и посвећени читалац зазире. На делу је својеврсна показна вежба о моћи поезије, о вери у њену моћ, а та вера је константа, лајт-мотив ове књиге. Већина песама у књизи има сличну, врло сложену структуру, иако је распон у реализацији текстова сразмерно широк, несводив на један модел грађења песама, баш као што поезија и тражи. Увек то тражи: пуноћу језичког материјала и прикладна средства за резбарење, и још, дар за употребу.

Какав је рам у коме је песник ситуирао своје слике, какве формалне одлике има ова књига? И ту је до правог, пуног израза дошао дар. Књига има пролошку и епилошку песму, које једна према другој стоје као огледало и текст пред њим, и обе су аутопоетичке у мери у којој су такве све песме уводног циклуса књиге. *Клатно*, како је назив прве песме, надсвођено је насловом фиктивног, можемо рећи, циклуса „Песма о причи, прича о песми“ и све време оно се креће кроз текстове између два пола, да би епилошка песма *Песма о причи, прича о песми*, била окровљена називом циклуса, дакако речју *клатно*. Формална иновативност не би можда била посебно важна, остала би у равни досетке, да симболи клатна и огледала немају дубљу, семантичку важност. Језичко клатно се непрестано креће од дословног ка пренесеном значењу, а у постигнутој амалгамској структури сећање се огледа у стварности, стварност у запамћеном, снимљеном, баш као у трећем циклусу књиге именованом „Жарка фотографска птичица“, у коме је углавном на делу преобликовање понуђених слика, што песник постиже и акцентовањем лирских дамарања бића.

Четири циклуса ове књиге своју кохерентност темеље на померању клатна, на преливању мотива, што је формално сугерисано и тиме да се песма по којој је одређени циклус насловљен, налази увек у другом циклусу. Овим поступком Ласло Блашковић упућује читаоца на одгонетање појединих шифара, такође заснива и додатне значењске кодове. Било би подстицајно, за другу неку прилику, истражити односе успостављене између текстова у креацијској визури где устројство појединих текстова бива ојачано одликама других, не само мотивски сличних, него у језичкој, сликовној бравурозности сродних и комплементарних. Антологијска песма *Horror vacui* нуди низ могућности за сагледавање

поетичког вјерују Ласла Блашковића, а дубинско њено понирање у ток и празнину свести успоставља релације са наговештеним или оствареним поступцима у циклусу “Ужас празнине”. Зашто реч *наговештеним*? Или неизговореним. Зато што у поезији Ласла Блашковића нема празнине. Изговорено увек донесе низ конотација, доноси запитаности, јер је поезија како вели песник и епилошкој песми пустоловина која хоће да превазиђе живот. И превазилази га, онда кад пружа могућност да се отргнемо од празнине тумачећи наговештено. Усвајајући њено неизговорено, а у поезији Ласла Блашковића тако податно. О вишку смисла је заправо реч и о њему би се могло посебно говорити, о начинима да се појави и досегне. У песми *Живот у пирамиди*, примерице, песник бира благу самоиронију и исцелитељски хумор у тек узгред датом, а изразитој важној опасци о пропадљивости тела, у којој наизглед неподесан метонимијски отклон речју *котлокрпа* уздиже опис у семантичке висине и уводи песму у надстварност. Иако се, останимо у изабраном, реалном поднебљу, наративност ваља као Нил и дарује обиље плодних састојака из којих израста бујно пренесено значење.

Метонимијско поигравање и усмеравање пажње ка чињеници да је све изречено по правилу увек и нешто друго, још једна је важна одлика поступка Ласла Блашковића у овој књизи. Од песме до песме, налазимо низ доказа о мајсторству. Клатно се помера, застаје код стварносних подстицаја, бележи, а огледало ове поезије узвраћа слику времена, другачију од стварне, а и како би другачије кад намаз који чини огледало, није заиста то, него злато песничких слика. То огледало је увек конвексно, стреми ка светлости, да би што пре осветлило сву бит упамћеног или оног што ће тек бити створено.

Стреми ова поезија, наизглед лако, језичкој супериорности. Од уводне песме у којој се, међутим, сумња да *пренапрегнута, жилава као бетон*, поезија коју песник сада пише приличи његовом телу; дакле, не постоји запитаност о томе да ли се једначи са садржајем, с умом или пак душом, него да ли је саобразна форми, а о форми је у добром броју текстова њихов лирски говор или наговештај. О прикладности и најбољем начину да се превлада ужас празнине. Све до завршне песме која је и есеј о жанровима, промишљање о приличности из епилошке песме.

Уз бројне друге енигматичне заснованости Блашковићеве поезије која, уза све друго, разговетно *мисли*, остаје не крају можда и највишеслојнија загонетка - прасвршетак. Узмемо ли да ова реч означава онај прави крај, или рез, онда кад је настао човек, тако и мисао, уз Творчеву једина, кад је прошло доба невиности, а настао језик - не знамо, опет, а као да јесте био тај наум, да ли је тад сванула девичанска зора. Време од овог прасвршетка схватамо и као предах, са бројним цивилизацијским почецима, после преломног догађаја; сваки је носио наду, а окончан разочарењем. И у сваком је као у интеррегнуму, до часа кад ће све бити у њеном знаку, поезија имала круцијалну улогу.

Завршна песма је у својој есејистичкој расправи о жанру и одлучно свођење рачуна, индуковано на самом почетку књиге у песмама о форми. Без обзира на сумњу да ли су приличне, песник обзнањује песме које својом потентношћу зазивају младалачко доба, доба невиности, могући прасвршетак. Клатно осцилира, жељно огледало узвраћа лик какав већ узвраћа, мисао зри, пролази време, заустављиво тек у сличицама детињства које увек мора бити измишљено (песма *Баба, идиот*), али и у сликама историје и њеног наводног краја; ту су лековити хумор и

самоиронија да би у животној слагалици све упамћено добило право место. И добија, наравно, а да ли је мисао о прасвршетку или прапочетку посредована у овом или оном жанру мање је важно. Опет, знамо да поезија сабира сва наша безазленства, све невиности, и да много тражи, али даје немерљиво више, као у овој изванредној књизи Ласла Блашковића.

Живорад НЕДЕЉКОВИЋ

(Текст је изговорен на представљању књиге у Народној библиотеци „Стефан Првовенчани“ у Краљеву)